

УДК 338.64

Стройко Т.В.*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського***Мердич О.М.***магістр
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського*

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

CURRENT LEVEL OF COMPETITIVENESS OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуті найважливіші аспекти конкурентоспроможності національної економіки України, а також обґрунтовані напрямки подальшого розвитку держави. Предметом дослідження обраної теми виступають основні підходи управління конкурентоспроможністю України на сучасному рівні інтеграційних зв'язків. Метою є аналіз сучасного положення країни та визначення подальшого розвитку національної економіки.

Ключові слова: конкурентоспроможність, індикатори, глобалізація, національна економіка, інтеграція.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены важнейшие положения конкурентоспособности национальной экономики Украины, а также обоснованные направления дальнейшего развития государства. Предметом исследования выбранной темы выступают основные подходы управления конкурентоспособностью Украины на современном уровне интеграционных связей. Целью является анализ нынешнего положения страны и определение дальнейшего развития национальной экономики.

Ключевые слова: конкурентоспособность, индикаторы, глобализация, национальная экономика, интеграция.

ANNOTATION

The article deals with the most important provisions of the competitiveness of the national economy of Ukraine, as well as the directions of further development of the state. The subject of study of the chosen theme is the main management approaches competitiveness of Ukraine at the present level of integration ties. The aim is to analyze the current situation of the country and the determination of the further development of the national economy.

Keywords: competitiveness indicators, globalization, national economy, integration.

Постановка проблеми. В сучасному світі фіксується поєднання глобалізаційних процесів та світового господарства, що здійснює вплив на положення країн. Зв'язки України з іншими державами світу стимулюють прийняття окремих економічних рішень та зумовлюють формування певних механізмів. Досконале вивчення проблем та перспектив конкурентоспроможності України є однією із найважливіших цілей, що має бути виконано у найближчі часи. Дослідження пов'язане із декількома науковими та практичними завданнями, оскільки між рівнем розвитку людського потенціалу та рейтингом конкурентоспроможності України існує чітка взаємозалежність. Визначення сильних та слабких сторін

дозволить національній економіці перейти на якісно новий рівень дипломатичних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентоспроможності країни широко розглядали відомі вчені-економісти Л. Антонюк, П. Кругман, С. Ліндер, М. Портер, Я. Базилюк, М. Делягін, Я. Жаліло, В. Іноземцев та ін. Вітчизняні науковці досить активно вивчають міжнародні рейтинги і дають інтерпретацією результатів міжнародних рейтингів. Економічний дискурс презентований дослідженнями Б. Данилишина, О. Веклич, А. Арсененко, О. Іващук, що досліджували позиціонування країн у світових рейтингах, аналізували основні індекси, що відображають ступінь відкритості національних економік тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість науковців намагаються визначити причини, що спричинили виникнення проблем у розвитку національної економіки, однак, на сьогоднішній день залишаються недостатньо вивченими способи та заходи, які потрібно здійснити для покращення економічного становища країни.

Метою нашого дослідження є визначення конкурентоспроможності України за допомогою індексів міжнародних агентств та організацій, аналіз головних проблем щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки, дослідження сучасного стану конкурентоспроможності, розгляд потенційних перспектив повністю майбутнього положення України у світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан розвитку економіки свідчить, що в Україні не існує збалансованої, стабільної, а головне, ефективної державної політики, яка б могла здійснювати моніторинг за наявними проблемами та способами їх подолання. Країна досить часто декларує наміри створити привабливий інвестиційний клімат для іноземних інвесторів, внутрішніх інвесторів, однак, частіше всього, декларації та програми залишаються виключно на папері.

Оскільки Україна намагається бути активним учасником міжнародних економічних відносин та прагне побудувати конкурентоспроможну модель економіки, то аналіз позицій нашої держави у міжнародних рейтингах є надзвичайно важливим елементом у досягненні даної мети. За допомогою Всесвітнього економічного форуму, який кожного року публікував Звіти про глобальну конкурентоспроможність, вдалося встановити певну тенденцію, характерну для України, як суб'єкта зовнішньоекономічних зв'язків.

Із таблиці 1 видно, як саме змінювалася позиція нашої держави за період з 2010 по 2016 рік.

За весь час обчислення Індексу глобальної конкурентоспроможності Україна фактично тупцює на місці, оскільки позиції держави коливаються у рамках від 73 до 89. Аналізуючи показники, бачимо, що у порівнянні з 2010 роком у 2015 році Україні вдалося покращити ситуацію щодо конкурентоспроможності. Як видно з таблиці, у різні періоди економіка України переживала ріст та падіння індексу, що можна пояснити глибокою фінансовою кризою, яка розпочалася у 2008 році, та триває до сьогодні. Слід зазначити, що єдиними перевагами України над іншими країнами світу є обсяги ринку, висока якість людського потенціалу та відсутність стихійних лих і епідемій [4].

Стан українського бізнесу, виходячи з національного рейтингу, поки що не відповідає стандартам країн Європейського Союзу. Окрім того Україна має досить велику проблему у більшості показників, що входять до складу індексу конкурентоспроможності. У регіонах та країні в цілому фіксується відсутність венчурного фінансування, через що відбувається зниження інноваційної ефективності, яке стає довгостроковим трендом. Слід зазначити, що низький рівень розвитку підприємств в Україні у сукупності із слабкою адаптивністю до нових умов, є однією з найбільших про-

блем та причин низької поточної оцінки конкурентоспроможності економіки [3, с. 15].

Українська економіка зараз знаходиться в умовах зatoryжної трансформації, що, безумовно, здійснює вплив та пояснює необхідність подальшого перетворення інститутів та відповідних державних структур.

Формування адекватної системи соціально-економічних відносин, а також інтеграція в глобальний економічний простір дасть можливість покращити позиції у індексі конкурентоспроможності. На даний час Україна перебуває у складній ситуації, пов'язаній із зростанням ціни на газ, наявності військових дій на Сході та посиленням конкуренції на світових ринках товарів, що колись становили основу українського експорту. Зокрема, мова йде про метали, та паливну промисловість. Зростають соціальні витрати та збільшується дефіцит коштів у Пенсійному Фонді. Більш того, через низьку якість та високу ціну національних товарів, збільшується залежність від імпорту. Україна, як і інші країни, що розвиваються, спеціалізується на експорті продукції з низьким ступенем обробки. Їх частка займає більше 60%.

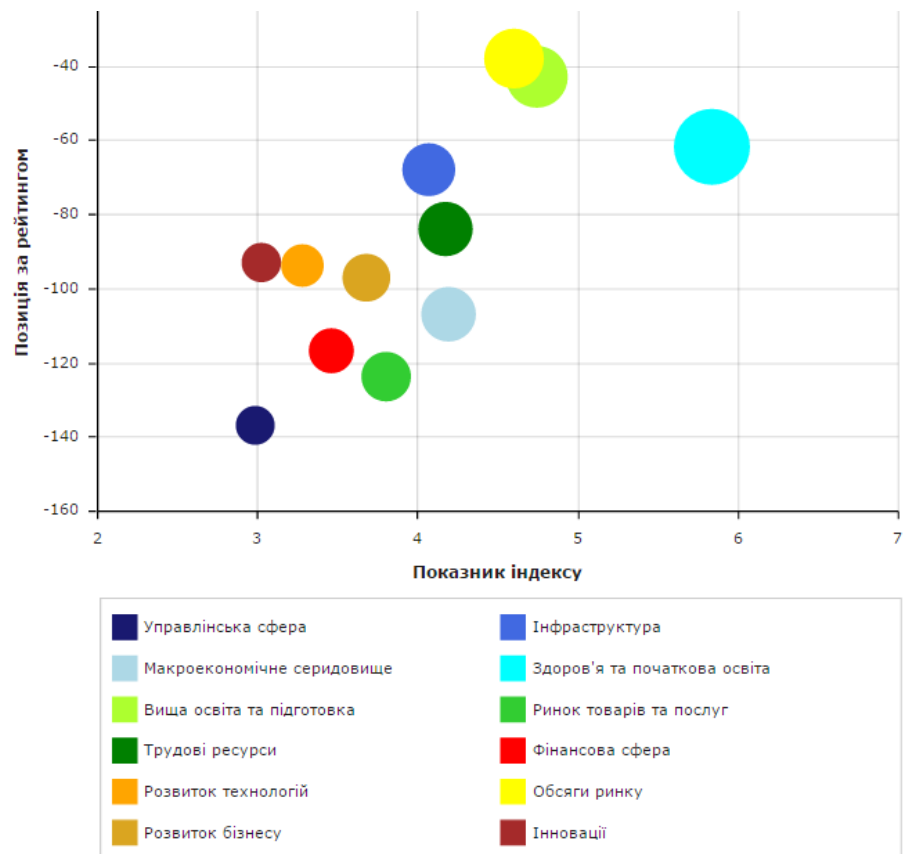

Рис. 1. Складові індексу конкурентоспроможності України 2013-2014 [5]

Таблиця 1

Динаміка позицій України

2010-2011 Із 139 країн світу	2011-2012 Із 142 країн світу	2012-2013 Із 144 країн світу	2013-2014 Із 148 країн світу	2014-2015 Із 144 країн світу	2015-2016 Із 140 країн світу
89	82	73	84	76	79

В умовах глобалізації визначними факторами конкурентоспроможності стають науковий потенціал країни, інфраструктура та рівень освіченості населення. Серед даних чинників, конкурентною перевагою України є її величезний людський капітал [2, с. 33].

Державна політика має бути зосереджена на структурно-інноваційному вдосконаленні виробництва. Інноваційна економіка стимулюватиме формування нового технологічного

укладу, що позитивно відобразиться на позиціях України у глобальному індексі конкурентоспроможності. Якісна модернізація економіки та спрямованість експортної політики на розширення товарів з високою технологічною здатністю, призведе до покращення зовнішньо-економічних зв'язків [1, с. 94].

Незважаючи на значний природний потенціал, Україна не використовує свої конкурентні переваги через те, що у держави відсутні належні структурні та технологічні методики виробництва. Більш того, відсутність необхідного програмного забезпечення та низький рівень розвитку інновацій, призводять до поступового занепаду широкого кола провідних галузей.

Для того, аби краще з'ясувати можливості нашої держави, слід детально проаналізувати діаграму 1, у якій відображено стан кожної з 12 основних сфер життя України, за отриманим індексом розвитку:

Аналізуючи вище викладене, можна встановити, що з людським потенціалом у нас не поганий стан справ, також лідируючі позиції займають здоров'я населення, початкова освіта та вища освіта. Гірше з технологіями, інфраструктурою, фінансами та бізнесом. Однак, найскладніша ситуація з впровадженням інновацій та управлінською сферою.

За допомогою рис. 2 відслідкуємо складові індексу конкурентоспроможності України та інших країн світу за період 2013-2014 років.

Слід зазначити, що лише за декількома показниками Україні вдалося виперeditи інші держави. Великі обсяги ринку та відповідна кількість споживання товарів та послуг – вважаються позитивними тенденціями, що прослідковуються протягом декількох років.

У діаграмі 3 відображені найбільш проблемні фактори, що негативно впливають на ведення бізнесу в Україні. Як бачимо,

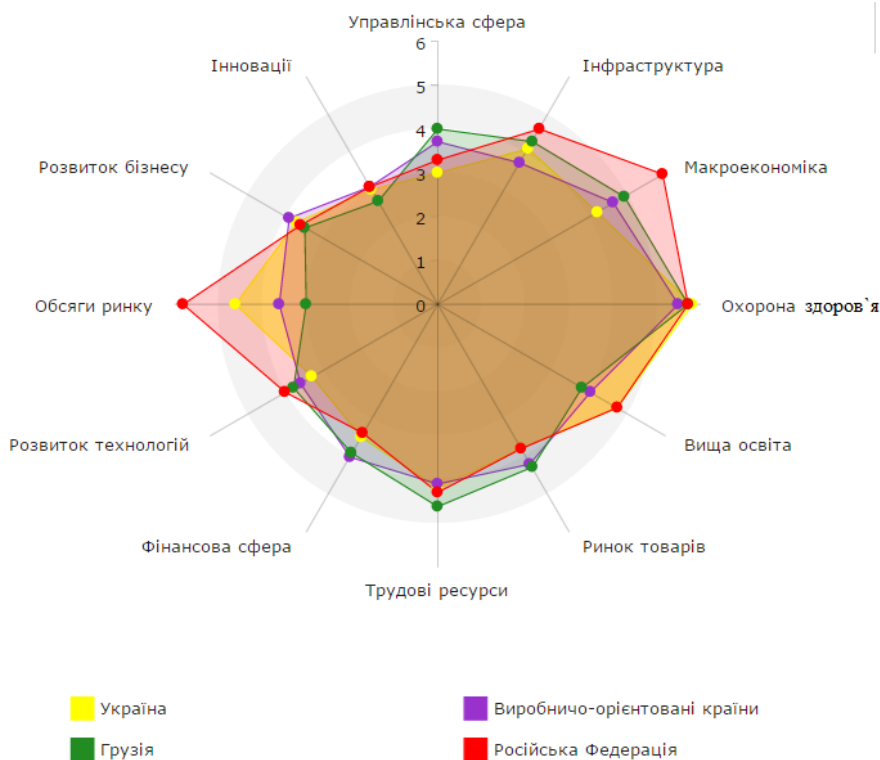

Рис. 2. Порівняння показників складових індексу конкурентоспроможності [5]

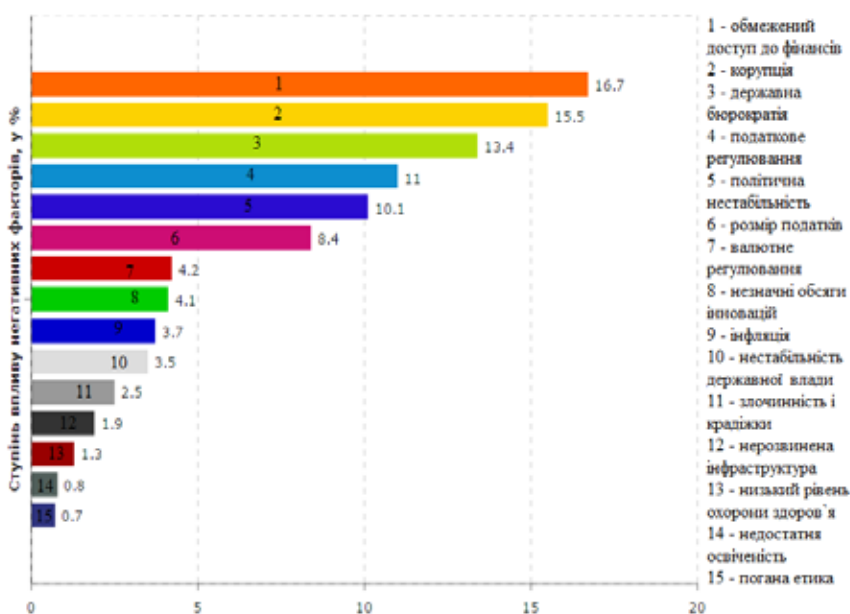

Рис. 3. Найбільш проблемні фактори для ведення бізнесу в Україні [5]

отримані результати свідчать про те, що серед 15 запропонованих чинників, першу позицію займає обмежений доступ до фінансів, далі йде корупція, державна бюрократія, податкове регулювання та політична нестабільність.

Як найбільш негативні людські фактори виділяються рівень підготовки персоналу, ставлення робітників до виконання обов'язків. Місце України у глобальному індексі конкурентоспроможності залежить від рівня залучення інвестицій, довіри до політиків, діяльності правоохоронних органів та судів. Вагомий внесок мають стійкість банківської системи, захист інтелектуальних та матеріальних прав власності. Особливої уваги заслуговує позиція нашої держави щодо здатності втримати людські кадри та таланти, тобто, висококваліфікованих та молодих спеціалістів. Сталий розвиток національної економіки, а також підвищення рівня життя населення неможливі без конкурентоспроможного державного, політико-правового та суспільного устрою.

Аналізуючи перспективні галузі та напрямки розвитку України, безумовно, слід згадати про сільське господарство та важку промисловість. Окрім того, сфера туризму у нашій країні також є досить ваговою. До рушійних сил відносяться такі міста як Одеса, Львів, Донецьк та Луганськ. Досягти конкурентоспроможності можна лише здійснюючи постійний вплив на найбільш конкурентні структурні компоненти економіки. Тобто, мова йде про розвиток трьох галузей, які до сьогодні знаходяться у не дуже доброму стані.

Паливна промисловість, легка промисловість, важке машинобудування, текстильна промисловість, туризм та сільське господарство – це головні напрямки, які необхідно стимулювати та розвивати. Створюючи привабливе зовнішнє та внутрішнє середовище, що сприятиме покращенню та спрощенню зовнішньоекономічних умов ведення бізнесу, Україна зможе зайняти лідируючі позиції у рейтингу країн з найбільш конкурентоспроможною економікою та рівнем життя.

Висновки. У результаті проведення комплексного дослідження вдалося встановити, що наразі Україна перебуває у складних умовах,

через які її економічний розвиток відбувається занадто низькими темпами. Більш того, за наявності не ефективної державної політики, малий та середній бізнес не мають можливості якісно виконувати свою діяльність. Усе це відбувається на позиціях нашої держави у індексі конкурентоспроможності. Лише за допомогою проведення реформ та зміни існуючої системи, можна говорити про подальший розвиток національної економіки. Однак, перспективи України, на жаль, не такі глобальні, як ті проблеми, що фіксуються у державі.

Тобто, зростання негативного впливу безлічі факторів спричиняє занепад розвитку економіки. Незбалансована податкова політика, досить високий рівень корупції, низька технологічна озброєність – це лише декілька з причин, що зумовлюють занепад індексу конкурентоспроможності України. Конкурентоспроможність економіки України, попри всі позитивні зрушення, залишається на низькому рівні, що зумовлено погіршенням якісних характеристик розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Артеменко В. Індикатори стійкого соціально-економічного розвитку регіонів / В. Артеменко // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 90–97.
2. Белейченко О. Г. Чинники впливу на конкурентоспроможність економіки / О. Г. Белейченко // Економіка та держава. – 2009. – № 8. – С. 33–35.
3. Брикова І. В. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів в глобальному економічному просторі / І. В. Брикова // Міжнародна економічна політика / голов. ред. Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2007. – Вип. 7. – С. 5–27.
4. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України. 2012 р. Опубліковано Фондом «Ефективне Управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://debaty.org/uploadfiles/ckfinder/files/reports/2012/FEG_report_2012_UKR.pdf
5. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України. 2013 р. Опубліковано Фондом «Ефективне Управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://debaty.org/uploadfiles/ckfinder/files/reports/2013/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf